

ב. עדות אמיל גורי (הוועד הערבי העליון) במושב הסיום של ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית*

25.3.1946

אני חבר הוועד הערבי העליון ומזכיר כללי של המפלגה הפלשתינאית הערבית. רבותי, במשך שהותכם בארץ הקדושה הזאת גיליתם סבלנות גדולה בשמיעת עדויות ממוסדות ציבוריים ויחידים. הרשו לי לפנות אליכם בשם הוועד הערבי העליון. נאום זה יהיה עדות-הסיום שלנו – עדות-הסיום של הוועד הערבי העליון. לוועדתכם הומצא חומר רב על ידי המשרד הערבי ובפניכם הופיעו נציגי הערבים בארץ-ישראל בעלי כל ההשקפות השונות. אנו בטוחים כי הנקודות הבולטות דלהלן הובהרו לכל הנוגעים בדבר: (א) שלערבים אין כל סכסוך עם הממשלה הבריטית או עם העם הבריטי, אבל מלחמה להם עם המדיניות הבריטית המקובלת בארץ-ישראל ושהוטלה עליהם נגד רצונם באמצעות החוקה, האדמיניסטרציה וכוח הנשק. (ב) שלערבים אין שום דבר נגד היהודים בתור יהודים. האנטישמיות זרה לרוחנו; היא אמצאה אירופאית. אבל אנו מתנגדים לשיטות הציונות המדינית השואפת להקים בית לאומי יהודי בארץ-ישראל ולהפוך את הארץ הקדושה למדינה יהודית. (ג) שאין פילוגים או חילוקי דעות בין ערביי ארץ-ישראל, לא על יסודות דתיים ולא על יסודות מעמדיים. כולם יחד מהווים עם אחד, השומר בלבם אותן התקוות ושואף לאותה מטרה. (ד) שבעיית מיעוטים אינה קיימת בקרב העם הערבי ולא תהיה לעולם. הערבים הנוצריים, המונים יותר מ-135,000 נפש, הזדהו לחלוטין עם אחיהם הערבים המוסלמיים. הערבים הנוצריים רואים עלבון לגאווה ולכבודם בכל נסיון לראותם כ"מיעוט" או כבני אדם הזקוקים ל"מעמד מיוחד". (ה) התנועה הלאומית הערבית בארץ-ישראל היא תנועה אמיתית, הנובעת מרגשותיה הפאטריסטיים ומהכרתה הלאומית של האומה כולה. היא אינה יצור של מעמד או קבוצה מיוחדים. התנועה הזאת אין לה כל קשר עם המריבות המשפחתיות המקומיות וקיומה אינו מיסודה של משפחה

* מתוך עזריאל קרליבך (עורך), ועדת החקירה האנגלו-אמריקאית לענייני ארץ-ישראל, כרך ב, תל-אביב: צ. ליינמן, תש"ו, עמ' 454-456.

איזו שהיא או של קבוצת משפחות. היא עומדת מעל לכל הקבוצות והמשפחות. (ו) הערבים אינם מזלזלים בתפקיד שמילאו הכוחות הבריטיים במזרח התיכון במלחמת העולם הראשונה בכיבוש הארץ הזאת וארצות ערביות אחרות. ואולם יש לזכור שבאותה תקופה היו הבריטים בעלי בריתם של הערבים, ושניהם יחד נלחמו באויב המשותף. תרומתם של הערבים ושל הכוחות הערביים לנצחונם של בריטניה ובעלות הברית הוערכה כהלכה על ידי לורד אלנבי המנוח. הערבים קידמו בברכה את הבריטים כידידים ובעלי ברית, ולא ככובשים או פולשים. כיבוש ארץ-ישראל בשנים 1917–1918 אינו מקנה לבריטניה הגדולה "זכות על ידי כיבוש". (ז) ערביי ארץ-ישראל אינם בודדים במאבקם נגד הצהרת בלפור והמנדאט. כל העולם הערבי והמוסלמי תומך בהם בעמדתם נגד המדינה הציונית.

רבתי, אם נכון או לא נכון הדבר שהארץ הזאת הפיקה תועלת מעלייה יהודית, הון יהודי, יזמה יהודית, תעשייה יהודית ומכל שאר המאמצים והפיתוח שמתנגדינו מתפארים בהם – אין זה עניין לכאן. כי עניין ארץ-ישראל אינו שאלה של מספרים, סטטיסטיקה או קידמה. זו אינה שאלה של לחם וחמאה, אלא של עקרונות ומוסר. זהו מאבק בין צדק ועוצמה. התנצח העוצמה? במשך 28 השנים האחרונות קיפחה הארץ הזאת – בעטים של הציונים – כל תחושה של שלום מוסרי וחמרי. ממשלותיכם גרמו לבעיה זו על ידי הצהרת בלפור והמנדאט וכפייתם על הערבים בכוח. עליכם להמליץ עתה אם מצב זה של מהומה ופורענות צריך להמשך – או שיסתיים על ידי סיום המנדאט וביטול הצהרת בלפור. טוב תעשו, רבותי, אם תמליצו על שימת קץ למצב העניינים המדאיג בארץ-ישראל. כי אז ישררו שלום וצדק.

קרוסמן [ק]: אני רוצה להציג לך שאלה אחת בלבד. בלונדון אמר, כמדומה, העד הערבי האחרון, כשנשאל באיזו עמדה ינקטו הערבים לגבי עלייה יהודית במקרה אם יסולק לחלוטין רעיון המדינה היהודית והרוב היהודי, שהוא סבור כי אז ייווצר מצב חדש. הייתי רוצה להציג לך שאלה דומה ולשאלך מה דעתך בעניין זה. נשער שיסולק רעיון המדינה היהודית והרוב היהודי, מה היו הערבים אומרים בנוגע לעלייה נוספת? – גורי [ג]: הערבים אינם מוכנים להסכים לעלייה נוספת. – ק: אם כן אינך תמים דעים עם הדובר הערבי בלונדון, שאמר כי אז ייווצר מצב חדש? – ג: הערבים בארץ-ישראל הם בני האדם המוסמכים ביותר בעניינים הנוגעים לארצם, ויש לקבל את דברם בשאלה זו. איננו מוכנים להסכים לעלייה יהודית – ק: הצגתי את השאלה ליתר ביטחון. עתה ארחיק לכת ואומר: נשער שתוגשם מדיניות הספר הלבן ותינתן עצמאות מידית, הבטוח הנך שממשלה ערבית בלתי-תלויה היתה שמה קץ מוחלט לכל עלייה? – ג: היא היתה אנוסה לעשות זאת. – ק: מדוע? – ג: מפני שהערבים אינם רוצים בעלייה נוספת למולדתם ולארצם.

ק: אתה אומר "היא היתה אנוסה". אך מנין ההכרח הזה? - ג: בכל ארץ בעולם קיימים חוקי הגירה. יש שיטת מכסות בארצות הברית וחוקי הגירה בבריטניה הגדולה. כוונתי היתה לומר, שיהיה צורך לחוקק חוקים כדי למנוע עלייה בלתי חוקית. - ק: קיימים חוקים לשם פיקוח על ההגירה. מה שרציתי לדעת הוא: אילו חוקים הייתם מחוקקים. הבטוח הנך שתחת לחץ דעת הקהל היתה כל ממשלה ערבית עצמאית נאלצת להפסיק את העלייה בכלל? - ג: כן. - ק: משמע שתחת עצמאות ערבית אין מקום ליהודים במזרח התיכון? - ג: יש מקום ליהודים במזרח התיכון אם הם מוותרים על הציונות ועל הרעיון של עלייה נוספת לארץ-ישראל, ומוכנים לחיות בהבנה עם הערבים. - ק: בארצות אחרות של המזרח התיכון. - ג: וגם בארץ-ישראל. - ק: הוא הדבר שאני רוצה לברר. אילו היתה מדינה ערבית עצמאית, הרי זה היה שם קץ לציונות הפוליטית. - ג: כן. - ק: האם גם אז הייתם אוסרים לחלוטין כל עלייה? - ג: כן. - ק: גם אילו היהודים היו מוותרים על הציונות? - ג: אילו היו מוותרים על הציונות, היה זה שם קץ לעלייה. העלייה היהודית נולדה מתוך הציונות. - ק: משמע שמאז שוב לא יעלה אף יהודי אחד לארץ-ישראל. - ג: אני מבטיח לך שיהודים רבים היו יוצאים את ארץ-ישראל. - ק: לא זו השאלה. אני שואל אם היו מרשים ליהודים לעלות. זמן רב לפני הצהרת בלפור באו יהודים אל הארץ הזאת וחיו בה. לא היה איסור על בואם לכאן. הם עלו והתיישבו בארץ הזאת. - ג: אז היינו ריבוניים בארצנו ביחד עם התורכים. וכשתהיה לנו ממשלה עצמאית חדשה, אין אני דובר מטעם הממשלה הזאת העתידה לקום, יהיה העניין בידי חברי הממשלה. - ק: העניין מסתבך. הן זו היתה השאלה ששאלתיך, אם בתור חבר הוועד הערבי העליון תוכל לומר לנו מה תהיה עמדת הממשלה הזאת לגבי עלייה יהודית. - ג: אנו נשים קץ לכל עלייה יהודית לארץ-ישראל.

מנינגהם-בולר [מ]: דומני שאתה רואה בכל עולה יהודי סכנה לערבים בארץ-ישראל? - ג: כן, אדוני. - מ: הסבור אתה בכל הרצינות שכך הוא בנוגע ליהודי ישיש, חולה ונכה המבקש בית ומחסה לעצמו לשנות חייו האחרונות? - ג: ארץ-ישראל אינה מושב זקנים. - מ: ההיית מונע מיהודים הנמצאים עתה בארץ-ישראל לתת בית לאותו יהודי חולה ונכה וזקן? - ג: כל היהודים שבאו לארץ-ישראל אחר הצהרת בלפור, באו על כורחנו, ולא בהסכמתנו. איננו מוכנים לתת להם הקלות בתוצאת בואם לכאן בניגוד לרצוננו. - מ: זו אינה תשובה לשאלתי. הבה נעיין במצב הנוכחי. כפי שידוע לך נותרו באירופה קצת שרידים מהיהודים שהיו שם בשנת 1939. - ג: כן, אדוני. - מ: מקצתם זקנים; הם נרדפו. ומקצתם חולים. - ג: כן, אדוני. - מ: האומרים הערבים לעצור בעד יהודי זקן, נכה וחולה הרוצה לבוא לארץ-ישראל כדי לבלות את אחרית ימיו בבית יהודי בארץ-ישראל?

– ג: כן, אדוני. אנו מתנגדים לכל עלייה יהודית, בלי הבדל סוג, מספר או מעמד העולה. – מ: התראה סכנה לערבים בבואו של יהודי כזה לארץ-ישראל? – ג: כן, אדוני.

בקסטון [ב]: אילו הערבים בארץ-ישראל היו מסכימים לעלייה די גדולה, ההיו הערבים בארצות אחרות מוחים נגד זה? – ג: חוששני שאין מקום לשאלה זו, משום שאין נכונות מצד ערביי ארץ-ישראל להרשות עלייה. – ב: השאלה מיוסדת על השערה. – ג: ומה שנוגע לערבים בארצות אחרות, הרי שמעתם מהם יותר ממנו בנסיעותיכם האחרונות. לנו ידוע כי הערבים בארצות השכנות והמוסלמים בהודו תומכים בכל עמדה שבה נוקטים ערביי ארץ-ישראל. – ב: שאלתי היא אם הערבים בארצות השכנות יקבלו כסופית את החלטתם של ערביי ארץ-ישראל ביחס לעלייה לארצם? – ג: כפי שאמרת, ערביי ארץ-ישראל אינם מוכנים לדון בזה.